

Enhetspriser och behandlingskostnader för behandlingar mot våld i nära relationer

**En kostnadsanalys av 29 behandlingar som ingick i tre
nationella utvärderingar**

Tina M. Olsson

Linnéuniversitetet

FÖRORD

Socialtjänsten har ansvar för att ta ett helhetsgrepp om våldet i nära relationer och se till att alla i familjen som män, kvinnor och barn, får den hjälp och det stöd som de behöver (Prop. 2006/07:38). Det stöd som erbjuds måste också vara av god kvalitet (Socialtjänstlagen 2001:453) och kommunen förväntas också erbjuda stödet samtidigt som den ekonomiska stabiliteten inom kommunen bibehålls (Kommunallagen 1990:900). Inom socialtjänsten är det också viktigt att väga behandlingens effekt mot dess relativa kostnad för enskilda vårdtagare (Regeringens proposition 2000/01:80).

Socialstyrelsen fick 2007 uppdraget att utvärdera metoder och arbetssätt i Socialtjänstens arbete med våldsutövande män samt metoder och arbetssätt i socialtjänstanknutna verksamheter för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Vidare planerades analyser av kostnadseffektivitet i anslutning till dessa tre utvärderingsprojekt. Det är de ekonomiska analyserna som denna studie fokuserar på.

Studien kunde inte ha gjorts utan hjälp från de 29 verksamheter som utvärderades och inte heller utan stöd och hjälp från de tre projektgrupper som leddes av Annika Eriksson (2007-2009), Per Arne Håkansson (2010), Anders Tengström och Anders Broberg. Ett särskild tack riktas till Per Arne Håkansson, Siv Nyström, Maria Scheffer Lindgren, och Linnéa Almqvist för praktisk hjälp och stöd med datainsamling och tolkning av de insamlade uppgifterna. Värdefulla synpunkter har också lämnats av Knut Sundell vid Socialstyrelsen.

Tina M. Olsson
Linnéuniversitetet
2011 -06-09

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Bakgrund	7
Uppdrag	7
Syfte	8
Metod	8
Definitioner	8
Verksamheter	8
Verksamhets/Analysgrupper	9
Design	10
Målgrupp	10
Kostnadsanalysen	10
<i>Verksamhetskostnad</i>	<i>10</i>
<i>Produktion</i>	<i>11</i>
<i>Enhetspris</i>	<i>12</i>
<i>Resursanvändning</i>	<i>12</i>
<i>Behandlingskostnad</i>	<i>13</i>
Statistiska analysmetoder	13
Resultat	13
Mansverksamheter	13
Kvinnoverksamheter	15
Barnverksamheter	15
Diskussion	17
Slutsatser	19
Referenser	20
Bilagor	22

SAMMANFATTNING

Våld mot kvinnor i nära relationer är ett vanligt och allvarligt samhällsproblem som medför ett stort lidande för kvinnor, barn och andra närstående. Vidare medför våld mot kvinnor i nära relationer stora ekonomiska kostnader.

Under 2007 fick Socialstyrelsen uppdraget att utvärdera metoder och arbetssätt i socialtjänstens arbete med våldsutövande män samt metoder och arbetssätt i socialtjänstanknutna verksamheter för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Vidare planerades analyser av kostnadseffektivitet i anslutning till dessa tre utvärderingar. Det är de ekonomiska analyser som denna studie fokuserar på.

Den ekonomiska analysen baseras på data som samlats in i samband med *Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering* (Socialstyrelsen, 2010), *Utvärdering av Socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor* (Schaffer Lindgren, Bergkvist, Dufort & Tengström, 2010; FORUM, 2011), och *Utvärdering av behandlingar som stödjer barn som bevittnat våld mot mamma* (Broberg, Almqvist, Axberg, Almqvist, Cater & Eriksson, 2010; Broberg, Almqvist, Axberg, Grip, Almqvist, Sharifi, m fl, 2011). Alla tre utvärderingar använde sig av en kvasiexperimentell design där deltagarna följdes för att undersöka förändringar över tid.

De ekonomiska analyserna omfattar 29 verksamheter för barn, kvinnor och män. För den ekonomiska analysen samlades uppgifter in om verksamhetskostnader, produktion hos verksamheterna, och resursanvändning av utvärderingsdeltagare för att estimerade behandlingskostnaden för utvärderingarnas deltagare. Jämförelser gjordes mellan behandlingsgrupper för att undersöka kostnaden för att uppnå de resultat som redovisas i ovan nämnda utvärderingarna.

Resultaten tyder på att Kriscentrums verksamhet erbjuder behandling till det lägsta enhetspriset och också erbjuder den minst intensiv behandling för män som har utövat våld i nära relationer. En behandling hos Kriscentrum kostade i genomsnitt mindre (8 363 kr) än en behandling hos Alternativ till våld (ATV) (28 373 kr) och Utväg (34 043 kr) med samma behandlingseffekt. Verksamheterna med särskild inriktning mot barn som hade upplevt våld mot mamma hade ett lägre enhetspris för sina behandlingar till barn som hade bevittnat våld mot mamma trots att de träffade sina klienter 2 – 5 gånger mer än de ordinarie verksamheter med respektive utan stöd till barn. Även om det inte fanns några större skillnader mellan de särskilda och de ordinarie verksamheter i de totala behandlingskostnader, uppnådde klienter i de särskilda verksamheterna större förbättringar i psykisk ohälsa och sociala förmågor än klienter i de ordinarie verksamheterna med stöd respektive de utan stöd. Det saknades tillräckligt underlag för att uppskatta kostnadseffektiviteten hos de verksamheter som erbjuder behandlingar till våldsutsatta kvinnor.

Det finns ett stort behov av att utveckla metoder och procedurer inom socialtjänst och socialtjänstnära verksamheter för registrering av grundläggande verksamhetsstatistik om antal behandlade individer, typ av behandling individerna får och hur mycket behandling som individerna får. Endast fyra av de 29 verksamheterna kunde presentera alla nödvändiga uppgifter för fullständiga kostnadsanalyser och åtta saknade all relevant information och måste därför exkluderas ur analyserna.

BAKGRUND

Våld mot kvinnor i nära relationer är ett problem som blivit alltmer uppmärksammat de senaste decennierna. Våld i alla former, inklusive våld mot kvinnor i nära relationer, är ett globalt problem och är samhällets mest kostsamma samhällsproblem (Ferguson, Hearn, Holter, Jalmert, Kimmel, Lang & Morrell, 2004). I en studie av 24 000 kvinnor från 10 länder som undersökte våld mot kvinnor i nära relationer var livstidsprevalens 15 – 71% beroende på land (WHO, 2005). I Sverige har det uppskattats att ca 75 000 kvinnor varje år drabbas av någon form av våld i nära relationer (Socialstyrelsen, 2006). Våld mot kvinnor i nära relationer kostar samhället mycket. Våld mot kvinnor i nära relationer orsakar personligt lidande för kvinnorna, deras barn och andra närstående. Det orsakar även fysisk och psykisk ohälsa, förstörd personlig ekonomi, ökad självmedicinering eller missbruk och för tidig död (BRÅ, 2007; Socialstyrelsen, 2009; WHO, 2005). Våld mot kvinnor i nära relationer är inte bara skadligt för kvinnor utan även barnen blir offer för våld. Barn som bevittnar våld mot mamman utsätts för skrämmande, traumatiserande upplevelser som bryter ned barnets trygghet. Barn som är vittne till våld mot mamman utsätts ofta själv för våld (Almqvist & Broberg, 2004). Hos barn kan våld mot mamman också försena utvecklingen eller orsaka regression, Post Traumatic Stress Disorder, aggression, somatiska problem och allvarliga psykiska problem samt senare, våld i deras egna nära relationer (Eliasson & Ellgrim, 2006).

Våld mot kvinnor i nära relationer medför stora samhällskostnader. I Sverige har de totala årliga kostnader för våld i hemmet uppskattats till mellan 2,7 – 3,3 miljarder kronor per år, vilket motsvarar mellan 35 900 och 44 000 kronor per drabbad kvinna och år (Socialstyrelsen, 2006). En försiktig uppskattning av 718 – 1 163 miljoner kronor för socialtjänstens individ- och familjeomsorg. I Socialstyrelsens rapport påpekas dock att det i den nuvarande socialtjänststatistiken inte går det att beräkna vad som rör insatser för våldsutsatta kvinnor och barn. Dessutom var det inte möjligt att göra några uppskattningar för kostnader för barn som upplever våld. I en studie från England fann utredaren att socialtjänstens kostnader för våld i hemmet till största del handlar om insatser till barnen (Walby, 2004).

UPPDRAG

Under år 2007 fick Socialstyrelsen en rad regeringsuppdrag om våld mot kvinnor i nära relationer. Syftet var att förbättra situationen för våldsutsatta kvinnor och deras barn. Med grund i *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer* (Regerings skrivelse 2007/08:39) fick Socialstyrelsen uppdraget att utvärdera metoder och arbetssätt i socialtjänstens arbete med våldsutövande män samt metoder och arbetssätt i socialtjänstanknutna verksamheter för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld. Dessa utvärderingsprojekt samordnades:

1. *Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering* (Socialstyrelsen, 2010),
2. *Utvärdering av Socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor* (Lindgren, Bergkvist, Dufort, & Tengström, 2010; FORUM, 2011), och
3. *Utvärdering av behandlingar som stödjer barn som bevittnat våld mot mamma* (Broberg, Almqvist, Axberg, Almqvist, Cater, & Eriksson, 2010; Broberg, Almqvist, Axberg, Grip, Almqvist, Sharifi, m fl, 2011).

Vidare planerades analyser av kostnadseffektivitet i anslutning till de tre utvärderingarna och det är dessa analyser som presenteras i denna studie. Utvärderingarna innehåller sammantaget ett omfattande material som är unikt då olika metoder för män, kvinnor och barn som berörs av våld i nära relationer har studeras enligt ett gemensamt upplägg.

SYFTE

Syftet med denna studie är att analysera behandlingskostnader för män som utövar våld i nära relationer, socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor, och behandlingar som stödjer barn som bevittnat våld mot mamma. Följande frågor har undersökts:

1. Vad är enhetspriset för behandling hos de verksamheter som ingick i utvärderingarna?
2. Finns där skillnader i hur mycket behandling deltagare fick i de utvärderade verksamheterna?
3. Finns det skillnader i behandlingskostnader mellan de olika verksamheterna?
4. Vad kostar det att uppnå de resultat som presenteras i utvärderingarna?

METOD

I denna rapport kallas de interventioner som ingick i *utvärdering av behandlingar av män som utövar våld i nära relationer* för "mansverksamheter". Liknande kallas de verksamheter som ingick i *utvärderingen av Socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor* för "kvinnoverksamheter" och i *utvärdering av behandlingar som stödjer barn som bevittnat våld mot mamma* för "barnverksamheter". Detta är för att underlätta läsningen, inte för att verksamheterna nödvändigtvis behandlar bara dessa målgrupper. I vissa fall är verksamhetens målgrupp bredare.

Verksamheter

Sammanlagt ingick 49 verksamheter i de ovan nämnda tre utvärderingar. I *Utvärdering av behandlingar av män som utövar våld i nära relationer* ingick åtta verksamheter, i *Utvärdering av Socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor* ingick fyra verksamheter och 20 ideella kvinnojourer, och i *Utvärdering av behandlingar som stödjer barn som bevittnat våld mot mamma* ingick sju verksamheter. I denna studie ingår dock inte de ideella kvinnojourerna eftersom inga uppgifter om behandlingskostnad samlats in från dem.

Mansverksamheterna:

1. Mansmottagningen mot våld i Uppsala (MVU)
2. Alternativ till våld (ATV) Täby
3. Kriscentrum för män i Göteborg
4. Kriscentrum för män i Lund
5. Kriscentrum för man i Malmö
6. Manscentrum i Stockholm
7. Utväg Skaraborg i Skövde
8. Frideborg i Norrköping

Kvinnoverksamheterna

1. Kvinnofridsteamet i Rinkeby-Kista
2. Kriscentrum för kvinnor i Stockholm

3. Kriscentrum för kvinnor i Malmö
4. Utväg Skaraborg

Barnverksamheterna

1. Bojen i Göteborg
2. Grinden i Gävle
3. Utväg barn i Göteborg
4. Utväg Skaraborg, barn och ungdom
5. BUP Bågen/Grinden
6. Trappan i Uppsala
7. Fridlyst/Trappan i Huddinge
8. Frizon i Södertälje
9. Kvinnohuset i Örebro
10. BUP Värmland
11. BUP Skärholmen
12. BUP Gamlestaden
13. Familjeavdelningen i Karlstad
14. Barn, ungdom och familjegruppen i Kristinehamn
15. Siri kvinnoboendet i Uppsala
16. Ersta Fristad
17. Familjerättsbyrå i Göteborg

Detaljerade beskrivningar av verksamheterna finns i de ovan nämnde rapporterna.

Verksamhets/Analysgrupper

För att kunna jämföra tillräckligt stora grupper individer som fått olika behandlingar i de ovan nämnda utvärderingarna, delades mansverksamheter och barnverksamheterna upp i grupper.

Mansverksamheter:

- Alternativ till våld (ATV). I gruppen ingår ATV-Täby och mansmottagningen mot våld i Uppsala, MVU.
- Kris- och manscentrum. I gruppen ingår Kriscentrum för män i Göteborg, Kriscentrum för män i Lund, Kriscentrum för män i Malmö, och Kriscentrum för män i Stockholm.
- Utväg. I gruppen ingår Utväg Skaraborg.

Barnverksamheter:

- Särskilda verksamheter. Gruppen består av de verksamheter som har särskild inriktning mot barn som har upplevt våld mot mamma. I gruppen ingår Bojen, Grinden, Utväg Göteborg, Utväg Skaraborg, BUP Bågen/Grinden, Trappan Uppsala, Fridlyst/Trappan Huddinge, och Frizon.
- Ordinarie verksamheter med stöd. I denna grupp ingår BUP Värmland, BUP Skärholmen, och BUP Gamlestaden, IFO Karlstad (familjeavdelningen), IFO Kristinehamn (barn, ungdom och familjegruppen), Siri, och Ersta Fristad.
- Ordinarie verksamhet utan stöd. Denna grupp består av Familjerättssektionen i Göteborg.

I denna rapport behålls dessa grupperingar.

Mansverksamheten i Norrköping, Frideborg, gjorde försumbara remitteringar till projektet under utvärderingens gång, och var inte med i redovisningen när mansverksamheterna jämfördes, däremot samlades användbar data in om enhetskostnader som redovisas i denna rapport.

Design

Kostnadsanalysen baseras på de tre effektutvärderingar. Samtliga utvärderingar följer en kvasiexperimentell design där individer hos olika verksamheter följs över tid fast ingen styrning gjordes av hur deltagarna fördelades mellan olika verksamheter.

Målgrupp

Målgruppen som kostnadsanalysen bygger på är de individer som ingick i samtliga effektutvärderingar. När det gäller mansverksamheterna rekryterades 188 våldsutövande män som var 18 år eller äldre och som började i behandling i de åtta verksamheter under tiden från den 1 april 2008 till den sista mars 2009. Våldet skulle ha riktats mot en kvinna som levde i parrelation med mannen. När det gäller kvinnoverksamheterna rekryterades 189 kvinnor som utsatts för våld av en manlig partner. Hos barnverksamheterna var målgruppen barn i åldern 3 – 13 år som hade bevittnat våld mot mamma i en nära relation under de senaste tre åren. Totalt rekryterades 315 barn och 219 mammor för att delta i studien av barnverksamheterna.

Kostnadsanalysen

Proceduren för att göra kostnadsanalysen av behandlingar mot våld i nära relationer har gjorts i fem steg: (1) uppskatta kostnaden för att bedriva de deltagande verksamheterna under ett år (verksamhetskostnad) (2) estimerar antal behandlingseinheter (t.ex. antal klienter, antal samtal, antal träffar, osv) på verksamheten under ett år (produktion) (3) beräkna ett enhetspris per intervention (enhetspris) (4) uppskatta antal behandlingseinheter som användes av studiernas deltagare under utvärderingens gång (resursanvändning) (5) applicera verksamheternas enhetspris till deltagarnas resursanvändning och kalkylera genomsnittlig behandlingkostnad per individ och behandling (behandlingkostnad). Punkt 1 - 3 avser genomsnittliga eller totala värden för en verksamhet medan punkt 4-5 baseras på de specifika kostnaderna för respektive individ i utvärderingarna.

Verksamhetskostnad. Kostnadsestimeringen för att bedriva de deltagande verksamheterna under ett år baseras på verksamheternas personalkostnader under året. Här kan en verksamhet vara en avdelning eller en sektion i en större verksamhet eller en hel verksamhet som bedriver olika behandlingar. Specifikt samlades uppgifter in om personalantal, yrken och/eller utbildning hos personalen samt omfattning av personal under året. För personalens lönekostnader applicerades Statistiska centralbyråns data om genomsnittlig månadslön efter yrke år 2009 (SCB lönestrukturstatistik, primärkommunal sektor). SCB:s data valdes för att komma närmare behandlingarnas alternativkostnad som är en bättre uppskattning av samhällskostnad och är mer generaliserbar än bara verksamhetskostnaden. Till lönerna tillkommer personalomkostnadspåslag (PO) för 2009 som var 38,56% (Sveriges Kommuner och Ländsting, Cirkulär 2009:84). Overhead beräknas schablonmässigt till 25 % av de totala personalkostnaderna (Socialstyrelsen, 2004; Olsson, 2009b).

Uppgifter om personalbehov för att bedriva verksamheterna under ett år samlades in på följande sätt i samband med utvärderingarna:

Mansverksamheter. Information om personalbehov hos de åtta mansverksamheterna under 2007-2008 samlades in med hjälp av en enkät där frågor om personalantal under åren ingick. I analysen används data från 2008 för alla verksamheter förutom en verksamhet där uppgifter från 2008 inte var tillgängliga (Kriscentrum för män i Göteborg). I detta fall används uppgifter från 2007. Vidare fick utvärderarna ta del av tillgängliga verksamhetsdokument av diverse karaktär som till exempel verksamhetsberättelser, metodböcker och liknande. Vid ofullständiga uppgifter eller frågor, kontaktades verksamheten direkt av forskningspersonal.

Kvinnoverksamheter. Information om personalbehov under året hos de fyra kvinnoverksamheter ställdes direkt av forskningspersonalen.

Barnverksamheter. Information om personalbehov under året hos de 17 barnverksamheterna baseras på en enkät med frågor om verksamhetsåret 2008. Vidare fick forskarna ta del av eventuella verksamhetsberättelser, statistik eller eventuell annan aktuell information som belyser verksamheten. Vid ofullständiga uppgifter eller frågor, kontaktades verksamheten direkt av forskningspersonal.

Produktion. För att estimera vad en verksamhet har producerat behövs information om hur många behandlingsenheter (träffar, samtal, timmar, osv.) verksamheten har gett under året. Detta kan göras grovt genom att till exempel redovisa hur många individer som har fått behandling under året eller mer exakt som till exempel att redovisa hur många behandlingstimmar verksamheten har haft för en rad olika typer behandlingar under året. Uppgifter om produktion hos de 29 deltagande verksamheterna samlades in på följande sätt:

Mansverksamheter. Uppgifter om antal klienter, antal samtalstillfällen, antal samtalstimmar, samt fördelning mellan gruppverksamhet och enskilda samtal samlades in genom verksamhetsenkäter, verksamhetsberättelser och andra verksamhetsdokument. Vid frågor kontaktades verksamheterna direkt.

Kvinnoverksamheter. Frågor om antal klienter under året samt genomsnittsbehandlings-tid ställdes direkt till verksamheterna.

Barnverksamheter. Uppgifter om antal klienter, antal samtalstillfällen, antal samtalstimmar, samt fördelning mellan gruppverksamhet och enskilda samtal samlades in genom verksamhetsenkäter, verksamhetsberättelser och andra verksamhetsdokument. Vid frågor kontaktades verksamheterna direkt.

Enhetspris. Enhetspris per behandling beräknades fram med hjälp av följande ekvation:

$$EP_{\text{år}} = \frac{VK_{\text{år}}}{(K_{\text{år}} \times BT_{\text{år}})_{b1} + \dots + (K_{\text{år}} \times BT_{\text{år}})_{bn}}$$

Där,

EP = Enhetspris under ett specifikt år

VK = De totala verksamhetskostnaderna under ett specifikt år

- K = Antal klienter per verksamhet under ett specifikt år
 BT = Genomsnittlig behandlingstid per klient på verksamheten under ett specifikt år
 b = Behandlingar hos verksamheten

Till exempel, en verksamhet hade verksamhetskostnader på 1 000 000 kr under året och erbjöd behandling i grupp och enskilda samtal. Totalt behandlades 190 klienter, varav 20 i grupp och 170 i enskilda samtal. I genomsnitt träffades gruppen 20 gånger per året. Varje träff pågår under två timmar och fem individer deltog i en grupp. Enskilda samtal pågår i genomsnitt i en timme och individerna träffas i genomsnitt sju gånger. I detta exempel blir,

- VK = 1 000 000
 $K_{b1} = 20$
 $BT_{b1} = 8$ timmar (20 gånger x 2 timmar/5 individer)
 $K_{b2} = 170$
 $BT_{b2} = 7$ timmar

$$7\,440 \text{ kr per timme} = \frac{1\,000\,000}{(20 \times 8) + (170 \times 7)}$$

Vid analyser på individnivå, måste hänsyn tas till antal deltagare i varje grupp. Här har en timmes gruppbehandling ett pris på 1 488 kr (7 440/5) per individ eftersom det finns fem deltagare per grupp. En individ som deltar i en gruppträff skulle däremot kosta två gånger så mycket, 2 976 kr eftersom en gruppträff är två timmar.

Det finns andra sätt att beräkna enhetskostnader. Här valdes metoden utifrån tillgängliga data, med målet att uppskatta ett enhetspris för så många verksamheter som möjligt med samma metod. Därför är det inte skillnad i metoden som har påverkat skillnader mellan grupperna utan skillnad i de insamlade uppgifterna och skillnad i de handlingar som verksamheterna erbjuder.

Resursanvändning. För att beräkna en kostnad för de behandlingar och resultat som undersöktes med hjälp av effektutvärderingen appliceras enhetskostnad till antal enheter som användes av de individer som deltog i studierna. Resursanvändningen estimeras på följande sätt:

Mansverksamheter. I samband med utvärderingen av behandlingar för män som utövar våld i nära relationer följdes var och en av studiens deltagare upp för att mäta deras närvaro vid behandlingstillfällena och vilken behandlingsform de fått, det vill säga om männen hade fått gruppbehandling eller individuell behandling. Dessa uppgifter registrerades av behandlarna och lämnades till forskarna.

Kvinnoverksamheter. Utvärderingen av socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor genomfördes inte på sådant sätt att det går att avgöra när eller hur mycket av en behandling var och en av kvinnorna har fått under utvärderingens gång.

Barnverksamheter. I samband med utvärderingen av behandlingar som stödjer barn som upplevt våld mot mamma gjordes en intervju efter avslutad stödinsats 4-6 månader efter förmätningen. I intervjun ställdes frågor om individens kontakt med den utvärderade

verksamheten inklusive antal träffar hos verksamheten för mamman och barnet. Dessa svar användas i analysen som en uppskattning av deltagarnas resursanvändning (Se Bilaga 4 för omkodningen av frågorna).

Behandlingskostnad. Utifrån uppskattningen av resursanvändning kan enhetspriserna appliceras på resursanvändning. På så sätt kan man bedöma effektutvärderingens resultat i ljuset av dess kostnader. Vid appliceringen av enhetspriser till deltagarnas användning av behandlingsenheter används följande ekvation:

$$BK = \sum_{b=1}^N EP_b R_b$$

Där,

BK = Behandlingskostnad per deltagande individ

EP = Enhetspris

R = Resursanvändning

B = behandling

Statistiska analyser

Total behandlingskostnad vid jämförelse mellan barnverksamhetsgrupperna testades med *t*-test. ANOVA Tamhane test för flera jämförelser användes för att undersöka skillnader mellan mansverksamhetsgrupper i resursanvändning samt för att undersöka totala behandlingskostnader och skillnader i resursanvändning mellan barnverksamhetsgrupper. På grund av hög varians och skillnad i gruppstorlekar presenteras också den non-parametriska Mann-Whitney U när två grupper jämförs med varandra samt Kruskal Wells Test och Median Test när tre grupper jämförs med varandra. Eftersom studien först och främst är en undersökning kring skillnader mellan behandlingsgrupper och inte en undersökning om behandlingarnas absoluta värden, redovisas 95 % konfidensintervall för resultaten.

RESULTAT

Mansverksamheter

Enhetspris. Tabell 1 redovisar de enhetspriser som kunde uppskattas med tillgängliga uppgifter. Bilaga 1 redovisar beräkningen av enhetspriser per verksamhet. Personalresurser hos Kriscentrum för män var i genomsnitt tre heltidstjänster, hos ATV-verksamheter 2,40 heltidstjänster och hos Utväg 1,9 heltidstjänster. Antal klienter under året var i genomsnitt 278 hos KC-verksamheterna, 60 hos ATV-verksamheterna och 46 hos Utväg. Enhetspris per individ hos Kriscentrum är 8 131 kr, 40 557 kr hos ATV-verksamheterna och på Utväg är enhetspris per individ 26 733 kr.

Tabell 1: Genomsnittliga enhetspriser, kronor 2009: mansverksamheter

Verksamhet	Enhetspris (kostnad per):			
	Individ	Samtal	Enskild timme	Timme och individ – grupp
Kriscentrum för män i Malmö	11 313	-	1 452	242-290
Kriscentrum för män i Lund	10 178	1 500	-	-
Kriscentrum för män i Göteborg (2007)	6 165	1 001	-	-
Manscentrum i Stockholm	4 871	-	1 266	158-211
Utväg Skaraborg i Skövde	26 733	-	-	-
Mansmottagningen mot våld i Uppsala (ATV)	20 083	-	1 934	322-644
ATV Täby	61 031	-	-	-
Frideborg i Norrköping	42 036	-	-	-

Resursanvändning. Tabell 2 redovisar skillnader mellan deltagare på Kriscentrum, ATV och Utväg i resursanvändning. Deltagare vid ATV fick totalt sett fler samtal under behandlingsperioden än deltagare vid Kriscentrum och Utväg. Deltagare vid ATV deltog i gruppbehandling i större utsträckning än deltagare vid Kriscentrum och Utväg.

Tabell 2: Resursanvändning gruppvis, mansverksamheter

	Kriscentrum		Utväg		ATV		F	p
	n	Medelvärde (std av)	n	Medelvärde (std av)	n	Medelvärde (std av)		
Enskilda samtal	85	7,99 (7,72)	45	6,2 (5,24)	17	8,71 (7,44)	1,22	,29
Grupp samtal	23	15,61 (10,07)	27	16,33 (8,34)	35	23,11 (10,98)	5,27	,00
Total	85	12,06 (10,46)	45	16,36 (12,31)	42	22,81 (11,90)	12,69	,00

Tamhane Grupp: KC-ATV 95% CI -14,43 – (-,58) Mean diff -7,50, $p < ,05$; KC-Utväg 95% CI -7,29-5,84 Mean diff -,72, $p > ,05$; ATV-Utväg 95% CI ,75-(-12,81) Mean diff 6,78, $p < ,05$.

TamhaneTotal: KC-ATV 95% CI -16,03 – (-5,47) Mean diff -10,75, $p < -01$; KC-Utväg 95% CI -9,58 - ,99 Mean diff -4,29 $p > ,05$; ATV-Utväg 95% CI ,11 – 12,29 Mean diff 6,45, $p < -05$.

Kruskal-Wallis Chi2 Enskilda samtal 26,61; $p < ,001$; Grupp samtal 9,55; $p = ,008$; Total 21,47; $p < ,001$ Median Test Chi2 16,28; $p < ,001$; Grupp samtal 4,49; $p = ,106$; Total 11,46; $p = ,003$

Behandlingskostnad. Tabell 3 redovisar resultaten av jämförelsen mellan Kriscentrum, ATV-verksamheterna och Utväg i behandlingarnas totala kostnad. Kriscentrum-verksamheternas genomsnittskostnad per deltagare var 8 363 kr och var signifikant lägre än ATV-verksamheternas (Tamhane $p < ,001$) och Utvägs genomsnittsbehandlingskostnad (Tamhane $p < ,001$). Det fanns inga signifikanta skillnader mellan ATV-verksamheternas och Utvägs genomsnittskostnad (Tamhane $p = ,18$).

Sammanfattningsvis finns det stor variation mellan de enskilda verksamheternas enhetspris. Kriscentrum har den största personaltätheten och behandlar också betydligt fler individer under året vilket gör att enhetspriset hos KC-verksamheterna är lägre än enhetspriset hos ATV-verksamheterna och Utväg. ATV-verksamheterna ger dock en

mer intensiv behandling än Kriscentrum och Utväg. Den totala behandlingskosten var signifikant lägre hos Kriscentrum än hos ATV och Utväg.

Table 3: Genomsnittlig behandlingstider verksamhetsgrupper. Enhetspris för analysen kostnad per individ, mansverksamheter

	Kriscentrum (n=104) Mean (sd)	Utväg (n=44) Mean (sd)	ATV (n=56) Mean (sd)	df	F	p
Total behandlingstid	8 363 (2 812)	34 043 (19 634)	28 373 (4 776)	2	143,43	.001
95% CI	7 816 – 8 910	28 013 – 40 012	27 094 – 29 652			

Kruskal-Wallis Chi2 158,59; $p < .001$; Median Test Chi2 204; $p < .001$

Kvinnoverksamheter

Enhetspris. Tabell 4 redovisar resultat av enhetsprisuppskattningen hos de utvärderade kvinnoverksamheterna. Bilaga 2 redovisar beräkningen av enhetspriserna per verksamhet. Tillräcklig information erhöles för att kunna uppskatta ett enhetspris hos två av fyra verksamheter. För Utväg Skaraborg kostade verksamheten 2 404 kr per individ och för Kvinnofridsteamet i Rinkeby/Kista 101 218 kr per individ. Eftersom det saknas uppgifter om deltagarnas resursanvändning och inga grupperingar har gjorts av kvinnoverksamheterna blir behandlingstid per deltagare det samma som enhetspriset.

Tabell 4: Genomsnittliga enhetspriser, kronor 2009: kvinnoverksamheter

Verksamhet:	Enhetspris (kostnad per):			
	Individ	Samtal	Enskild timme	Individ och timme - grupp
Utväg Skaraborg	2 404	-	1 718	214
Kvinnofridsteamet i Rinkeby/Kista	101 218	-	-	-
Kriscentrum för kvinnor i Malmö	-	-	-	-
Kriscentrum för kvinnor i Stockholm	-	-	-	-

Barnverksamheter

Enhetspris. Tabell 5 redovisar enhetspriser per verksamhet och Bilaga 3 redovisar beräkningen av enhetspriser per verksamhet. Elva av de sjutton utvärderade barnverksamheter har lämnat uppgifter för beräkning av enhetspris per individ. Det var inte möjligt att uppskatta ett enhetspris för familjerättsbyrå i Göteborg. I genomsnitt hade särskilda verksamheter och ordinarie verksamheter för barn en personalomfattning på 5,38 respektive 13,20 heltidstjänster. Genomsnitt antal klienter under året hos de särskilda verksamheterna var 145 och hos ordinarie verksamheterna 316. Genomsnittligt enhetspris hos de särskilda verksamheterna var 32 414 kr ($n=7$) och 38 341 kr ($n=4$) hos ordinarie verksamheterna.

Tabell 5: Genomsnittliga enhetspriser, kronor 2009: Barnverksamheter

Verksamhet (grupp):	Enhet (kostnad per):			
	Individ	Samtal (träff)	Enskild timme	Individ och timme - grupp
<i>Särskilda Verksamheter</i>				
Bojen i Göteborg	53 207	2 418	-	-
Grinden i Gävle	25 447	-	-	-
Utväg barn i Göteborg	18 236	-	-	-
Utväg Skaraborg, barn och ungdom	31 386	3 138 – 6 277	-	-
BUP Bågen/BUP Grinden	61 538	3 076	-	-
Trappan i Uppsala	31 347	-	-	-
Fridlyst i Huddinge	-	-	-	-
FriZon i Södertälje	5 738	-	-	-
Kvinnohuset i Örebro	-	-	-	-
<i>Ordinarie Verksamheter med Stöd</i>				
BUP Värmland i Karlstad	-	-	-	-
BUP Skärholmen	23 557	3 926	-	-
BUP Gamlestaden	24 697	3 087	-	-
Ifo Karlstad	-	-	-	-
Ifo Kristinehamn	-	-	-	-
Siri kvinnoboendet	58 960	-	-	-
Ersta Fristad	46 153	4 615 – 9 230	-	-
<i>Ordinarie Verksamhet utan Stöd</i>				
Familjerättsbyrån	-	-	-	-

Resursanvändning. Tabell 6 redovisar resursanvändning för de barn och mammor som ingick i studien. Bortfallet för resursanvändning var relativt litet, mellan 15 – 17 procent på enskilda variabler och mellan 10 – 30 procent hos enskilda verksamheter. Särskilda verksamheterna som grupp träffade barn signifikant mer än de ordinarie verksamheterna (Tamhane $p < .05$). På samma sätt träffade de ordinarie verksamheterna för barn mer än de ordinarie verksamheter utan stöd för barn (Tamhane $p < .05$). Dessutom träffade de särskilda verksamheterna för barn signifikant oftare mammor tillsammans med sina barn än de ordinarie verksamheterna (Tamhane $p \leq .01$). De ordinarie verksamheterna för barn träffade mammor och mammor tillsammans med sina barn mer än de ordinarie verksamheter utan stöd för barn (Tamhane $p < .05$).

Tabell 6: Barnverksamheter: Resursanvändning – antal träffar barn, mammor samt barn och mammor

Antal Kontakter:	Särskilda verksamheter		Ordinarie verksamheter med stöd		Ordinarie verksamheter utan stöd		F	p
	n	Medelvärde (std)	n	Medelvärde (std)	n	Medelvärde (std)		
Barn	115	13,86 (6,98)	38	3,42(4,57)	34	,88(1,0)	89,40	,00
Mammor	118	11,11 (7,48)	38	7,34(4,66)	34	4,82(3,04)	14,85	,00
Barn och Mammor	118	4,72(5,41)	38	2,31(2,33)	34	,47(,86)	13,90	,00
Total	118	29,36 (14,55)	38	13,07(8,69)	34	6,17(3,39)	59,96	,00

Kruskal Wallis Test: Antal kontakter barn $\chi^2 96,69, p < ,01$; antal kontakter mammor $\chi^2 19,40, p < ,01$; antal kontakter barn och mammor $\chi^2 50,38, p < ,01$; antal totala kontakter $\chi^2 88,04, p < ,01$

Median Test: Antal kontakter barn $\chi^2 64,89, p < .01$; antal kontakter mammor $\chi^2 23,99, p < .01$; antal kontakter barn och mammor $\chi^2 21,95, p < .01$; antal totala kontakter $\chi^2 61,92, p < .01$

Behandlingskostnad. Tabell 7 redovisar skillnaden i de totala behandlingskostnaderna mellan de särskilda verksamheterna och de ordinarie verksamheterna. Det finns inga statistiska säkerställda skillnader i de totala behandlingskostnaderna mellan grupperna.

Sammanfattningsvis fanns tillräcklig information för att uppskatta enhetspris för 11 av 17 verksamheter. Mellan de 11 verksamheter som lämnade uppgifter finns det stor variation i de enskilda enhetspriserna. De ordinarie verksamheternas personaltäthet är mer än dubbelt så stor hos de särskilda verksamheterna och de arbetar också med mer än dubbelt så många individer under året. De särskilda verksamheterna erbjuder den mest intensiva behandlingen utan att det resulterar i någon skillnad för den totala behandlingskostnaden mellan de särskilda och de ordinarieverksamheterna.

Tabell 7: Skillnad i totala behandlingskostnader. Enhetspris för analysen, kostnad per individ, barnverksamheter

	Särskilda verksamheter (n=123) Mean (sd)	Ordinarie verksamheter med stöd (n=20) Mean (sd)	95% CI diff	t	p
Total behandlingskostnad	34 243 (16 789)	32 730 (17 778)	-5 251 – 12 277	.826	.417

Mann-Whitney U, $p = 1.0$

DISKUSSION

Enhetspriset för behandling hos verksamheterna

Resultat visar att det finns stor variation i enhetspriser hos de verksamheter som ingår i studien. Det kriscentrum som hade det högsta enhetspriset (11 313 kr) hade en drygt två gånger högre kostnad per individ än det kriscentrum som hade det lägsta enhetspriset (4 871 kr). Ett annat exempel är en 300-procentig skillnad i enhetspris mellan de två ATV-verksamheterna (20 083 kr - 61 031 kr). När det gäller barnverksamheterna var skillnaden i enhetspris mellan enskilda ordinarie verksamheter för barn knappt 250 procent (19 082 kr - 58 960 kr) och mellan särskilda verksamheter för barn varierade enhetspriset per individ nästan 11 gånger mellan den med lägsta respektive högsta enhetspriset (5 738 kr - 61 538 kr). Av de två kvinnoverksamheter som granskades var enhetspriset per individ för Kvinnofridssteamet i Rinkeby/Kista 42 gånger så högt som för Utväg Skaraborg (101 218 kr respektive 2 404 kr).

Skillnaden i enhetspriset hos mansverksamheter verkar inte bero på de resurser som behövs för att bedriva verksamheterna. I de flesta fall har verksamheterna anställt sociologer. Det fanns två undantag (Mansmottagningen mot våld i Uppsala, Manscentrum i Stockholm), men de hade inte i högre enhetspriser. Istället verkar skillnaden ha orsakats av antalet klienter som behandlats under året. Enligt uppgifterna från verksamheterna (Bilaga 1) var antal klienter under året hos de olika Kris- och manscentrum mer än fyra gånger högre i genomsnitt än hos ATV-verksamheterna och mer än sex gånger högre än hos Utväg.

Jämfört med mansverksamheterna där ett enhetspris kunde uppskattas för varje deltagande verksamhet, kunde bara två av de fyra deltagande kvinnoverksamheterna förse projektet med tillräckligt information för att uppskatta även ett grovt enhetspris. Underlaget från dessa två verksamheter resulterade i den högsta (101 218 kr) och lägsta (2 404

kr) uppskattade enhetspriser i hela materialet. Den stora skillnaden i enhetspriser som finns väcker frågan om hur tillförlitligt underlaget är.

Hos barnverksamheterna kunde drygt 20 procent av de särskilda verksamheterna inte lämna tillräcklig information för att uppskatta ett enhetspris. Vidare finns frågetecken kring skattningarnas tillförlitlighet hos tre av de sju verksamheter där information lämnats. Enligt uppgift finns det åtta anställda som ”kan ha trappansamtal” hos den särskilda barnverksamheten Frizon i Södertälje (Broberg, m fl, 2010). Det finns dock ingen ytterligare information om dessa åtta individer (t ex, vad de har för utbildning eller lön och hur mycket de arbetar). Därför är dessa individer inte med i uppskattningen och enhetspriset blir därför förmodligen underskattat. Likadant är det med Utväg barn i Göteborg där det finns två anställda som är ”inlånade” men där ytterligare information saknas (Broberg, m fl, 2010). Hos Utväg Skaraborg är däremot enhetsprisuppskattning möjligen en överskattning eftersom motstridiga uppgifter finns från verksamheten och där de uppgifter som använts är de som reflekterar den mest kompletta informationen om personalen.

När det gäller de ordinarie barnverksamheterna var bortfallet drygt 40 procent. Dessutom var två av verksamheterna skyddat boende för kvinnor något som i tidigare forskning tenderat att kosta mer än öppenvårdsinsatser (Olsson, 2010a; 2010b). Även här var skyddat boende för kvinnor cirka två gånger dyrare än de andra uppskattade enhetspriserna inom verksamhetsgruppen ordinarie barnverksamheterna. Om flera verksamheter skulle ha lämnat nödvändig information är det troligt att det genomsnittliga enhetspriset hos de ordinarie barnverksamheterna skulle vara lägre. På grund av den grova enhetsprisuppskattningen (dvs. pris per individ hos verksamheten) som används är det viktigt att poängtera att uppskattningarna avser det genomsnittliga enhetspriset för att få en behandling hos de olika verksamheterna och oberoende av individernas problematik och vilken behandling individen får.

Mängden behandling i verksamheterna

Resultatet tyder på att ATV-verksamheterna erbjuder en mer intensiv behandling än kris- och manscentrumverksamheterna och Utväg. I denna studie var genomsnitt antal samtal hos ATV-verksamheterna drygt 22 samtal, hos Utväg drygt 16 samtal och hos kris- och manscentrum drygt 12 samtal. Kris- och manscentrum är de enda i utvärderingen som vänder sig till en bredare målgrupp av män som har utövat våld i nära relationer. Kris- och manscentrum i Lund anger att samtalsbehandlingens längd är i genomsnitt sex samtal per person (Bilaga 1). Kris- och manscentrum i Göteborg anger att samtalsbehandlingens längd kan variera från några enstaka samtal till samtal som sträcker sig under flera år och hos Kris- och manscentrum i Malmö och Manscentrum i Stockholm består behandlingen av i genomsnitt 15 samtal (Socialstyrelsen 2010). Om man bortser ifrån informationen som saknas om behandlingens längd hos Kris- och manscentrum i Göteborg indikerar resultatet att deltagarna i studien representerar en genomsnittlig klient (i antal samtal) hos kris- och manscentrumverksamheterna även om den vänder sig till en breddare målgrupp.

Antal kontakter som deltagarna hade med särskilda barnverksamheter, ordinarie barnverksamheter, och ordinarie verksamheter utan stöd verkar vara i linje med de uppgifter som fanns tillgängliga i exempelvis verksamhetsberättelserna. Barn och mammor som fick behandling från särskilda barnverksamheter fick mer än dubbelt så många kontakttillfällen med verksamheterna än de individer som fick behandling från de ordinarie verksamheterna. På samma sätt fick barn och mammor som ingick i de ordinarie verk-

samheterna mer än dubbelt så många kontakttillfällen som individerna i gruppen med ordinarie verksamheter utan barnkontakt. Tyvärr kunde uppgifterna om resursanvändning inte användas i studien vilket omöjliggjorde vidare analyser av behandlingens kostnad. Detta eftersom det inte var möjligt att uppskatta ett pris per samtal för de behandlingar som erbjuds hos de flesta verksamheterna.

Skillnader i behandlingens kostnader hos verksamheterna

En behandling hos kris- och manscentrum kostade mindre (8 363 kr) än en behandling hos ATV-verksamheter (28 373 kr) och Utväg (34 043 kr). När det gäller barnverksamheterna verkar de ordinarie och särskilda verksamheterna kosta ungefär lika mycket (skillnad 3 513 kr \pm 8 764 kr). Jämfört med mansverksamheterna där ett enhetspris kunde uppskattats för varje deltagande verksamhet är resultat hos barnverksamheterna mindre säkra.

Kostnad det att uppnå resultaten i utvärderingarna

Utvärderingen av behandlingar av män som utövar våld i nära relationer visade att män i alla tre verksamhetsgrupper förbättrades över tid men att det inte fanns några stora skillnader i behandlingsresultat mellan grupperna (Socialstyrelsen, 2010). På grund av den kvasiexperimentella designen går det inte att säkert säga om den positiva förändringen över tid skedde på grund av behandlingen eller på grund av något annat som till exempel en naturlig mognad hos männen. Kostnadsanalysen antyder emellertid att männen som fick behandling hos kris- och manscentrum kostade mellan 20 000 – 25 000 kr mindre per person än de män som fick behandling hos ATV-verksamheterna och Utväg och därför uppnådde sina förbättringar till en reducerad behandlingens kostnad.

Resultat från effektutvärderingen av stöd till barn som upplevt våld mot mamma visade att de barn som fick behandling av verksamheterna med särskild inriktning på barn som upplevt våld mot mamma reducerats sina symptombelastningar och stärkte sina förmågor enligt mammornas skattningar, att mammorna visade sänkta generella symptom på psykisk ohälsa, och att barnens självskattning visade på minskad posttraumatiska symptom jämfört med de barn som fick behandling från ordinarie verksamheter (Broberg, *m fl.*, 2011). Dessa resultat uppnåddes utan en ökning i behandlingens kostnad som indikerar att de särskilda barnverksamheterna kan vara mer kostnadseffektiva än de ordinarie verksamheterna.

SLUTSATSER

Eftersom de flesta verksamheter endast kunde lämna begränsad information utgör resultaten en uppskattning av kostnaderna för behandling hos de verksamheter som ingår i studien och oberoende av problembild hos individerna och vilken behandling som individerna fått hos de olika verksamheterna. I vissa fall, där verksamheterna endast jobbar med män som utövar våld i nära relationer, kvinnor som är våldsutsatta respektive barn som har bevittnat våld mot mamma eller i situationer där alla klienter fått samma behandling, bedöms uppskattningarna av behandlingens kostnader som rimliga. I andra fall när verksamheter arbetade med en bredare klientgrupp och erbjöd flera typer av behandlingar, eller när variationen i behandling var stor mellan personer, är uppskattningarna grova och ska därför tolkas försiktigt.

Med denna reservation visar resultat att det finns stor variation mellan de olika verksamheternas enhetspriser men med till synes samma behandlingseffekt (män) eller

till och med bättre effekt vid lägre pris (barn). Det antyder att det finns ett visst mått av utrymme för effektivisering av verksamheterna.

Vidare visar resultat att det finns ett stort behov av att utveckla metoder och procedurer inom socialtjänst och socialtjänstnära verksamheter för registrering av grundläggande verksamhetsstatistik som antal behandlade individer, typ av behandling individerna fått och hur omfattande behandlingen varit. Endast fyra av de 29 verksamheterna kunde presentera alla nödvändiga uppgifter för fullständiga kostnadsanalyser och åtta saknade all relevant information och måste därför exkluderas ur analyserna. Detta är ingen ny iakttagelse (Olsson, 2009a; Socialstyrelsen, 2006). Utan denna typ av verksamhetsbeskrivningar kan inte retrospektiva kostnadsanalyser göras utan datainsamling måste istället göras prospektivt i anslutning till effektutvärderingar. Det betyder att om det inte finns tillgång till en ordinarie verksamhetsbeskrivning så måste kostnadsanalyser vara en i förväg planerad och utförd aktivitet där verksamheterna uppmanas och stöds i registrering av relevant information under utvärderingens gång.

REFERENSER

- Almqvist, K., & Broberg, A. (2004). *Barn som bevittnat våld mot mamma – en studie om kvinnor och barn som vistas på kvinnojourer i Göteborg*. Forskningsrapport: Göteborgs stad: Social resursförvaltning.
- Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Almqvist, K., Cater, Å.K., Eriksson, M. (2010). *Stöd till Barn som Upplevt Våld mot Mamma: Preliminära resultat från en nationell utvärdering*. Psykologiska Institutionen, Göteborgs Universitet: Göteborg.
- Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip, K., Almqvist, K., Sharifi, U., Cater, Å.K., Forsell, A., Ericsson, M., Iversen, C. (2011). *Stöd till Barn som Bevittnat Våld mot Mamma: Resultat från en nationell utvärdering*. Psykologiska Institutionen, Göteborgs Universitet: Göteborg.
- Brottsförebyggeradet (BRÅ) (2007). *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2007:6. Stockholm:BRÅ
- Eliasson, M. & Ellgrim, B. (2006). *En Kunskapsöversikt: mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Sveriges Kommuner och Landsting.
- Fergusson, H., Hearn, J., Holter, O.J., Jalmert, L., Kimmel, M., Lang, J., & Morrell, R. (2004). *Ending Gender-based Violence: A Call for Global Action to Involve Men*. SIDA Research Summary.
- FORUM (2011). *Utvärdering av Socialtjänstens och Ideella kvinnojourers Insatser för Våldsutsatta kvinnor*. FORUM Forskningscentrum för psykosocial hälsa rapport.
- Olsson, T.M. (2009a). *Crossing the Quality Chasm: The Short-term Effectiveness and Efficiency of MST in Sweden. An example of Evidence-based Practice Applied to Social Work*. Lund Dissertations in Social Work. Avhandlingsserien: 34.
- Olsson, T.M. (2009b). MST with conduct disordered youth in Sweden: costs and benefits after 2 years, *Research on Social Work Practice*, Online First June 26, 2009 DOI: 10.1177/1049731509339028.
- Olsson, T.M. (2010a). Comparing top-down and bottom-up costing approaches for economic evaluation within social welfare. *European Journal of Health Economics*, Online First 23 May 2010. DOI 10.1007/s10198-010-0257-z
- Olsson, T.M. (2010b). Intervening in youth problem behavior in Sweden: a pragmatic cost analysis of MST from a randomized trial with conduct disordered youth. *International Journal of Social Welfare*, 19, 2, 194 – 205.

- Scheffer Lindgren, M., Bergkvist, J., Dufort, M., & Tengström, A. (2010). *Inventering av vårdbehov och utvärdering av Socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor*. FORUM Forskningscentrum för psykosocial hälsa rapport. http://www.forumforskning.se/sites/default/files/images/Socialtj%C3%A4nststudien%20slutversion%2020110104_0.pdf Hämtad 2011-06-03
- Socialstyrelsen (2004). *Tänk Långsiktigt! En samhällsekonomisk modell för prioriteringar som påverkar barns psykiska hälsa*. Stockholm. Artikelnr 2004-110-4.
- Socialstyrelsen (2006). *Kostnader för våld mot kvinnor: en samhällsekonomisk analys*. Stockholm: Författare. Artikelnr 2006-131-34.
- Socialstyrelsen (2009) *Folkhälsorapport 2009*. Stockholm: Författare. Artikelnr 2009-126-71.
- Socialstyrelsen (2010). *Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering*. Stockholm: Författare. Artikelnr 2010-6-34.
- Walby, S. (2004). *The Cost of Domestic Violence*. Home Office, Women and Equality Unit Research Summary, September.
- World Health Organization (WHO) (2005). *WHO Multi-country Study on Women's health and Domestic Violence against Women*. Geneva: Author.

Bilaga 1. Antaganden och variabler som används i analyser: mansverksamheter

Mansverksamheter: Kriscentrum för män i Malmö 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionom (Yrkeskod 2492)	375%	316 800	1 646 092	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Summa lönekostnad (e)			1 646 092	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			548 698	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			2 194 790	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			194	Verksamheten
Antal enskilda samtalstimmar under året (i)			1330	Verksamheten
Antal grupp samtlastimmar under året (j)			181	Verksamheten
Antal deltagare i grupp (k)			5-6	Verksamheten
Kostnad per klient (l)			11 313	(g)/(h)
Kostnad per timme – enskilda samtal (m)			1 452	(g)/[(i)+(j)]
Kostnad per timme och individ – gruppsamtal (n)			242-290	(l)/(k)

Mänsverksamheter: Kriscentrum för män i Lund 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionom (Yrkeskod 2492)	200%	316 800	877 916	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Summa lönekostnad (e)			877 916	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			292 638	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 170 554	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			115	Verksamheten
Antal samtalstillfällen (i)			780	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			10 178	(g)/(h)
Kostnad per samtalstillfällen (k)			1 500	(g)/(i)

Mansverksamheter: Kriscentrum för män i Göteborg 2007

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionom (Yrkeskod 2492)	200%	316 800	877 916	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Psykolog (Yrkeskod 2491)	100%	387 600	537 058	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			1 414 974	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			471 658	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 886 632	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			306	Verksamheten
Antal samtalstillfällen (i)			1884	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			6 165	(g)/(h)
Kostnad per samtalstillfällen (k)			1 001	(g)/(i)

Mansverksamheter: Utväg Skaraborg i Skövde 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionom (Yrkeskod 2492)	100%	316 800	438 958	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Psykolog (Yrkeskod 2491)	90%	387 600	483 352	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			922 310	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			307 436	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 229 746	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			46	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			26 733	(g)/(h)

Mänsverksamheter: Frideborg i Norrköping 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionom (Yrkeskod 2492)	50%	316 800	219 479	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Beteendevetare (Yrkeskod 5134)	50%	274 800	190 381	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			409 860	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			136 620	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			546 480	(e)/0,75
Antal klienter under året (2007) (h)			13	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			42 036	(g)/(h)

Mansverksamheter: Mansmottagningen mot våld i Uppsala, MVU 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Psykolog (Yrkeskod 2491)	200%	387 600	1 074 117	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Barnmorska med terapeut utbildning (Yrkeskod 2234)	100%	333 600	462 236	(e)
Summa lönekostnad (e)			1 536 353	∑ (d)
Overheadkostnad (f)			512 117	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			2 048 470	(e)/0,75
Antal klienter under året (2010) (h)			102	Verksamheten
Antal enskilda samtalstimmar (i)			50	Verksamheten
Antal grupp samtalstimmar (j)			1009	Verksamheten
Antal deltagare i grupp (k)			3-6	Verksamheten
Kostnad per klient (l)			20 083	(g)/(h)
Kostnad per timme –enskilda samtal (m)			1 934	(g)/[(i)+(j)]
Kostnad per timme och individ – grupp samtal (n)			322-644	(m)/(k)

Mansverksamheter: Manscentrum i Stockholm 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Psykolog (Yrkeskod 2491)	240%	387 600	1 288 940	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Socionomer (Yrkeskod 2492)	120%	316 800	526 749	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			1 815 689	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			605 229	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			2 420 918	(e)/0,75
Antal klienter under året (2010) (h)			497	Verksamheten
Antal enskilda samtalstimmar (i)			346	Verksamheten
Antal grupp samtalstimmar (j)			1565	Verksamheten
Antal deltagare i grupp (k)			6-8	Verksamheten
Kostnad per klient (l)			4 871	(g)/(h)
Kostnad per timme –enskilda samtal (m)			1 266	(g)/[(i)+(j)]
Kostnad per timme och individ – grupp samtal (n)			158-211	(m)/(k)

Mansverksamheter: ATV Täby 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionom (Yrkeskod 2492)	125%	316 800	548 697	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Psykolog (Yrkeskod 2491)	25%	387 600	134 264	Se ovan
Mentalskötare med familjebehandling utbildning (Yrkeskod 5134)	25%	274 800	95 190	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			778 151	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			259 383	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 037 534	(e)/0,75
Antal klienter under året (2007) (h)			17	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			61 031	(g)/(h)

Bilaga 2. Antaganden och variabler som används i analyser: kvinnoverksamheter

Kvinnoverksamhet: Utväg Skaraborg

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Månadslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Samordnare	100%	31 000	515 443	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) verksamhet (d) (c) * LKP * (b)
Gruppledare	12 tim/vecka	950/tim	189 550	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			704 993	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			234 997	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			939 990	(e)/0,75
Antal klienter under året (2007) (h)			391	Verksamheten
Antal enskilda samtalstimmar (i)			257	Verksamheten
Antal grupp samtalstimmar (j)			290	Verksamheten
Antal deltagare i grupp (k)			8	Verksamheten
Kostnad per klient (l)			2 404	(g)/(h)
Kostnad per timme – enskilda samtal (m)			1 718	(g)/[(i)+(j)]
Kostnad per timme och individ – grupp samtal (n)			214	(m)/(k)

Kvinnoverksamhet: Kvinnofridsteament Rinkeby/Kista

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socialsekreterare (Yrkeskod 2492)	370%	316 800	1 624 144	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Familjebehandlare (Yrkeskod 2492)	1 100%	316 800	4 828 538	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			6 452 682	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			2 150 894	(g)-€
Total Kostnad (g)			8 603 576	(e)/0,75
Antal klienter under året (2007) (h)			85	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			101 218	(g)/(h)

Kvinnoverksamhet: Kriscentrum för kvinnor i Malmö (2010)

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Kvinnoverksamhet: Kriscentrum för kvinnor i Stockholm

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Bilaga 3. Antaganden och variabler som används i analyser: barnverksamheter

Barnverksamheter Bojen i Göteborg 2008

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yr- keskod 2492)	300%	316 800	1 316 874	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Summa lönekost- nad (e)			1 316 874	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			438 958	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 755 832	(e)/0,75
Antal klienter (barn) under året (h)			33	Verksamheten
Genomsnittlig be- handlingstid (träff- ar) (i)			22	Verksamheten
Kostnad per kli- ent (j)			53 207	(g)/(h)
Kostnad per träff (k)			2 418	(g)/[(h)(i)]

Barnverksamheter BUPBågen/BUPGrinden (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Läkare (Yrkeskod 2221)	23%	714 000	227 543	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Socionomer (Yrkeskod 2492)	125%	316 800	548 697	Se ovan
Sociologer (Yrkeskod 2442)	175%	289 200	700 695	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			1 476 935	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			492 311	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 969 246	(e)/0,75
Antal klienter (barn) under året (h)			32	Verksamheten
Genomsnittlig behandlingstid (träffar) (i)			20	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			61 538	(g)/(h)
Kostnad per träff (k)			3 076	(g)/[(h)(i)]

Barnverksamheter: FriZon i Södertälje (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	100%	316 800	438 958	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Kuratorer	300%	316 800	1 316 874	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			1 755 832	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			585 277	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			2 341 109	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			408	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			5 738	(g)/(h)

Barnverksamheter: Grinden i Gävle (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	100%	316 800	438 958	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Socialpedagoger (Yrkeskod 2359)	100%	295 200	409 029	Se ovan
Fritidspedagoger (Yrkeskod 3310)	100%	283 200	392 401	Se ovan
Beteendevetare (Yrkeskod 5134)	100%	274 800	380 762	Se ovan
Sjuksköterskor (Yrkeskod 2234)	25%	333 600	115 559	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			1 736 709	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			578 973	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			2 315 682	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			91	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			25 447	(g)/(h)

Barnverksamheter: Trappan i Uppsala (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	400%	316 800	1 755 832	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Socialpedagoger (Yrkeskod 2359)	100%	295 200	409 029	Se ovan
Mentalskötare (Yrkeskod 5134)	100%	274 800	380 762	Se ovan
Beteendevetare (Yrkeskod 5134)	100%	274 800	380 762	Se ovan
Sjuksköterskor (Yrkeskod 2234)	50%	333 600	231 118	Se ovan
Pedagoger (Yrkeskod 2359)	50%	295 200	204 514	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			3 362 017	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			1 120 672	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			4 482 689	(e)/0,75
Antal klienter (barn) under året (h)			143	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			31 347	(g)/(h)

Barnverksamheter: Utväg barn i Göteborg (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	100%	316 800	438 958	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Pedagoger (Yrkeskod 2359)	100%	295 200	409 029	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			847 987	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			282 662	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 130 649	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			62	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			18 236	(g)/(h)

Barnverksamheter: Utväg Skaraborg barn och ungdom

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Psykolog (Yrkeskod 2491)	100%	387 600	537 058	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Socionomer (Yrkeskod 2492)	1200%	316 800	5 267 496	Se ovan
Behandlingsassistenter (Yrkeskod 3461)	10%	297 600	41 235	Se ovan
Frididspedagoger (Yrkeskod 3310)	10%	283 200	39 240	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			5 885 029	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			1 961 676	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			7 846 705	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			250	Verksamheten
Genomsnittlig behandlingstid (träffar) (i)			5-10	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			31 386	(g)/(h)
Kostnad per träff (k)			3 138-6 277	(g)/[(h)(i)]

Barnverksamheter: Ersta Fristad (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	600%	316 800	2 633 748	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Socialpedagoger (Yrkeskod 2359)	100%	295 200	409 029	Se ovan
Undersköterska (Yrkeskod 5132)	100%	277 200	384 088	Se ovan
Mentalskötare (Yrkeskod 5134)	100%	274 800	380 762	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			3 807 627	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			1 269 209	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			5 076 836	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			110	Verksamheten
Genomsnittlig behandlingstid (träffar) (i)			5-10	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			46 153	(g)/(h)
Kostnad per träff (k)			4 615-9 230	(g)/[(h)(i)]

Barnverksamheter: Siri kvinnoboendet(2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	500%	316 800	2 194 790	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Barnskötare (Yrkeskod 5131)	50%	238 800	165 440	Se ovan
Behandlingsassistenter (Yrkeskod 3461)	500%	297 600	2 061 772	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			4 422 002	∑ (d)
Overheadkostnad (f)			1 474 000	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			5 896 002	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			100	Verksamheten
Kostnad per klient (i)			58 960	(g)/(h)

Barnverksamheter: BUP Gamlestaden (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	500%	316 800	2 194 790	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) (c) * LKP * (b)
Läkare (Yrkeskod 2221)	150%	714 000	1 483 977	Se ovan
Psykologer (Yrkeskod 2491)	750%	387 600	4 027 939	Se ovan
Specialist psykolog (Yrkeskod 2491)	100%	387 600	537 058	Se ovan
Sjuksköterska (Yrkeskod 2234)	100%	333 600	462 236	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			8 706 000	∑ (d)
Overheadkostnad (f)			2 902 000	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			11 608 000	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			470	Verksamheten
Genomsnittlig behandlingstid (träffar) (i)			8	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			24 697	(g)/(h)
Kostnad per träff (k)			3 087	(g)/[(h)(i)]

Barnverksamheter: BUP Skärholmen (2008)

Personal (a)	Omfattning (% heltid) (b)	Årslön (exkl PO) (c)	Årslönekostnad (d)	Källa
Socionomer (Yrkeskod 2492)	480%	316 800	2 106 998	(a) Verksamhet (b) Verksamhet (c) SCB (d) © * LKP * (b)
Läkare (Yrkeskod 2221)	300%	714 000	2 967 955	Se ovan
Psykologer (Yrkeskod 2491)	850%	387 600	4 564 997	Se ovan
Specialist psykolog (Yrkeskod 2491)	100%	387 600	537 058	Se ovan
Summa lönekostnad (e)			10 177 008	Σ (d)
Overheadkostnad (f)			3 392 336	(g)-(e)
Total Kostnad (g)			1 3 569 334	(e)/0,75
Antal klienter under året (h)			576	Verksamheten
Genomsnittlig behandlingstid (träffar) (i)			6	Verksamheten
Kostnad per klient (j)			23 557	(g)/(h)
Kostnad per träff (k)			3 926	(g)/[(h)(i)]

Barnverksamheter: IFO Karlstad

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Barnverksamheter: IFO Kristinehamn

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Barnverksamheter: Familjerättsbyrån i Göteborg

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Barnverksamheter: Fridlyst i Huddinge (2008)

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Barnverksamheter: Kvinnohuset i Örebro(2008)

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Barnverksamheter: BUP Karlstad (2008)

Beräknades inte. Ofullständiga uppgifter.

Bilaga 4. Omkodning av resursanvändningsvariablerna: barnverksamheter

Estimeringen av resursanvändning för kvinnor och barn som ingick i den nationella utvärdering av stöd till barn som upplevt våld mot mamma baseras på två frågor som ställdes vid intervju med mammorna efter avslutat insats.

Den första fråga är "Hur mycket kontakt har Du haft med verksamheten?"

Den andra fråga är "Hur ofta (antal träffar) har ditt barn deltagit i träffar på verksamheten?"

Vidare brytas ner den andra fråga i två underfrågor för att estimeras hur många träffar barnet hade haft själv med någon och hur många träffar barnet hade haft tillsammans med mamma.

Svars alternativ för samtliga frågor var följande:

- a. 0
- b. 1-2
- c. 3-5
- d. 6-10
- e. >10

För att kunna använda dessa som resursanvändningsmått används följande:

- a. 0
- b. 2
- c. 5
- d. 10
- e. 15